

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ  
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД  
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»  
КАФЕДРА ТЕОРІЇ ТА ІСТОРІЇ ДЕРЖАВИ І ПРАВА**

**«ЗАТВЕРДЖУЮ»**

Декан юридичного факультету

\_\_\_\_\_ Ярослав ЛАЗУР

«\_\_\_\_\_» \_\_\_\_\_ 2025 року

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

**ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН**

|                     |                                           |
|---------------------|-------------------------------------------|
| Рівень вищої освіти | <b>Перший (бакалаврський)</b>             |
| Галузь знань        | <b>D Бізнес, адміністрування та право</b> |
| Спеціальність       | <b>D8 Право</b>                           |
| Освітня програма    | <b>Право</b>                              |
| Статус дисципліни   | <b>обов'язкова</b>                        |
| Мова навчання       | <b>українська</b>                         |

**Ужгород 2025**

Робоча програма навчальної дисципліни **«Історія держави і права зарубіжних країн»** для здобувачів вищої освіти галузі **Д Бізнес, адміністрування та право** спеціальності **Д 8 Право** освітньої програми **Право**.

**Розробники:** Пеца Д.Д., доцент, к.ю.н., доцент кафедри; Бадида А.Ю., к.ю.н., доцент кафедри; Зан М.І., старший викладач кафедри.

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні кафедри *теорії та історії держави і права*.

протокол №1 від «28» серпня 2025 року

Завідувач кафедри \_\_\_\_\_ Іван ПЕРЕШ

Схвалено науково-методичною комісією юридичного факультету

протокол № 2 від «08» вересня 2025 року

Голова науково-методичної комісії \_\_\_\_\_ Павло ЧЕРЕВКО

© Пеца Д.Д., Бадида А.Ю., Зан М.І. 2025 р.

© ДВНЗ «Ужгородський національний університет», 2025 р.

## 1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

| Найменування показників                                                                                | Розподіл годин за навчальним планом |                       |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------|-----------------------|
|                                                                                                        | Денна форма навчання                | Заочна форма навчання |
| Кількість кредитів ЄКТС – 8                                                                            | Рік підготовки:                     |                       |
| Загальна кількість годин – 240                                                                         | 1-й                                 | 1-й                   |
| Кількість модулів – 4                                                                                  | Семестр:                            |                       |
| Тижневих годин для денної форми навчання:<br><br>аудиторних – 3,8<br>самостійної роботи студента – 3,8 | 1-й, 2-й                            | 1-й; 2-й              |
|                                                                                                        | Лекції:                             |                       |
|                                                                                                        | 60                                  | 20                    |
|                                                                                                        | Практичні (семінарські):            |                       |
|                                                                                                        |                                     | 14                    |
| Вид підсумкового контролю: іспит                                                                       | Лабораторні:                        |                       |
|                                                                                                        | 60                                  |                       |
| Форма підсумкового поточного контролю: модульна контрольна робота                                      | Самостійна робота:                  |                       |
| Форма підсумкового контролю: усна                                                                      | 120                                 | 86                    |

## 2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

**Мета навчальної дисципліни:** на основі сучасних досягнень історико-правової науки виявити загальні та специфічні риси виникнення, розвитку і функціонування держави і права у різних народів з найдавніших часів до наших днів.

Відповідно до зазначеної мети навчальна дисципліна передбачає вирішення **слідуючих головних завдань:**

- визначення науково обгрунтованої періодизації державно-правового розвитку зарубіжних країн шляхом поділу цього розвитку на певні періоди, в яких виявляється загальна для всіх держав закономірність;
- ознайомлення з фактичним матеріалом історичної практики державно-правового розвитку, визначенням місця і ролі, яку відігравав кожен з фактів у цьому розвитку;

Відповідно до освітньої програми, вивчення дисципліни сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти таких компетентностей:

**Інтегральна компетентність:** Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у галузі правничої діяльності

- Загальні компетентності:**
- здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу (ЗК-1);
  - здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях (ЗК-2);
  - знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності (ЗК – 3);
  - здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології (ЗК 6);
  - здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями (ЗК-7);
  - здатність бути критичним і самокритичним (ЗК-8);
  - здатність працювати в команді (ЗК – 9);
  - здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів) (ЗК – 10);
  - здатність усвідомлювати рівні можливості та гендерні проблеми (ЗК – 12);
  - цінування та повага різноманітності і мультикультурності (ЗК – 14).

**Спеціальні (фахові) компетентності:**

- здатність застосовувати знання з основ теорії та філософії права, знання і розуміння структури правничої професії та її ролі у суспільстві (СК-1);
- здатність аналізувати ретроспективи розвитку правових явищ та процесів у контексті їх впливу на сучасну правову систему (СК-2);
- цінування та повага до гідності людини як найвищої соціальної цінності, розуміння її правової природи. (СК-3);
- здатність використовувати різноманітні інформаційні джерела для повного та всебічного встановлення певних обставин (СК-10);
- здатність аналізувати правові проблеми, формувати та обгрунтовувати правові позиції (СК-12);
- здатність до логічного, критичного і системного аналізу документів, розуміння їх правового характеру і значення (СК-16).

## 3. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Навчальна дисципліна «Історія держави і права зарубіжних країн» вивчається на першому році навчання першого (бакалаврського) освітнього рівня і, відповідно, до структурно-логічної схеми освітньої програми «Право» опанування дисципліни не потребує попереднього вивчення освітніх компонентів у межах зазначеної освітньої програми.

## 4. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Відповідно до освітньої програми **«Право»**, вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити досягнення здобувачами вищої освіти таких програмних результатів навчання (ПРН):

| <b>Результати навчання</b>                                                                                                                  | <b>Шифр ПРН</b> |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------|
| Визначати переконливість аргументів у процесі оцінки заздалегідь невідомих умов та обставин.                                                | РН 1            |
| Проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел.                                                                            | РН 3            |
| Скласти та узгоджувати план власного прикладного дослідження і самостійно збирати матеріали за визначеними джерелами.                       | РН 7            |
| Мати базові навички риторики.                                                                                                               | РН 11           |
| Доносити до респондента матеріал з певної проблематики доступно і зрозуміло                                                                 | РН 12           |
| Застосовувати в професійній діяльності основні сучасні правові доктрини, цінності та принципи функціонування національної правової системи. | РН 18           |
| Пояснювати природу та зміст основних правових явищ і процесів                                                                               | РН 19           |
| Виокремлювати і аналізувати юридично значущі факти і робити обґрунтовані правові висновки.                                                  | РН 20           |

Очікувані результати навчання, які повинні бути досягнуті здобувачами освіти після опанування навчальної дисципліни **«Історія держави і права зарубіжних країн»**:

| <b>Очікувані результати навчання з дисципліни</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                | <b>Шифр ПРН</b> |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------|
| Визначати переконливість аргументів у процесі оцінки заздалегідь невідомих умов та обставин при аналізі закономірностей розвитку держави і права зарубіжних країн.                                                                                                                                                               | РН 1            |
| Вміти здійснювати збір та інтегрований аналіз інформації з різних джерел для вирішення історико-правових завдань, пов'язаних з аналізом еволюції державного та суспільного ладу, форми правління, устрою та режиму тієї чи іншої держави, форми соціальної організації суспільства, правового статусу різних прошарків населення | РН 3            |
| Вміти скласти та узгоджувати план власного прикладного дослідження з юридичної деонтології та самостійно збирати відповідні матеріали із визначених джерел                                                                                                                                                                       | РН 7            |
| Знати основи риторики як засобу ефективної професійної комунікації юриста.                                                                                                                                                                                                                                                       | РН 11           |
| Вміти доносити до респондента історико-правовий матеріал доступною, зрозумілою та коректною мовою.                                                                                                                                                                                                                               | РН 12           |
| Вміти застосовувати в професійній діяльності сучасні правові доктрини, цінності та принципи функціонування національної правової системи з урахуванням закономірностей розвитку держави і права зарубіжних країн.                                                                                                                | РН 18           |
| Вміти пояснювати природу та зміст основних правових явищ і процесів, використовуючи різні методи наукового пізнання, зокрема компаративний та діалектичний, виявляти загальне та особливе у розвитку різних державних форм і систем права                                                                                        | РН 19           |
| Вміти виокремлювати і аналізувати юридично значущі факти і робити обґрунтовані правові висновки, оперуючи фактами, що стосуються певної держави і права, виводити з них певну історико-правову системність, що допомагає зрозуміти процеси державно-правового розвитку.                                                          | РН 20           |

## 5. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

## Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання з навчальної дисципліни є: виступи на практичних заняттях; виконання індивідуальних та групових теоретико-прикладних завдань під час аудиторних занять (написання есе, проведення колоквиуму) та самостійної роботи студента; виконання тестових завдань, а також модульних контрольних робіт; іспит.

Методи навчання: пошуковий метод; пояснювально-ілюстративний метод; метод мозкового штурму; метод проблемного викладу; дослідницький метод; робота в малих групах тощо. Самостійна робота, зокрема, включає: вивчення теоретичних аспектів, що стосуються навчальної дисципліни «Історія держави і права зарубіжних країн» насамперед на основі прослуханого лекційного матеріалу; поглиблене вивчення окремих питань передбачених тем (дослідження наукової літератури на задану тему та пошук додаткової інформації, в тому числі правозастосовного характеру); підготовку до семінарських занять; узагальнення вивченого матеріалу перед заліком / іспитом тощо.

Аудиторна та самостійна робота студента забезпечується всіма необхідними навчально-методичними засобами, задля належного вивчення навчальної дисципліни чи окремої її теми, а саме: підручниками, навчальними та навчально-методичними посібниками, методичними рекомендаціями, конспектами лекцій, науковою літературою та періодичними виданнями. Вивчення дисципліни включає в собі й дистанційну організацію навчання, зокрема, в системі Moodle та за допомогою платформ Google (Google Meet, тощо).

Система оцінювання результатів навчання студентів враховує види занять, які згідно з програмою навчальної дисципліни передбачають лекційні та семінарські заняття, а також виконання самостійної роботи. Оцінювання результатів навчання здійснюється за накопичувальною 100-бальною системою, яке включає:

- поточний контроль, що здійснюється протягом навчання студента під час проведення лекційних та семінарських занять і оцінюється сумою набраних балів (мінімальна кількість балів, що надає студенту можливість скласти залік / іспит – 35 балів);
- модульний контроль, що проводиться після вивчення матеріалу відповідної частини дисципліни – змістового модуля, з врахуванням результатів поточного контролю;
- підсумковий/семестровий контроль, що проводиться у формі семестрового іспиту, відповідно до графіку навчального процесу.

Форма підсумкового семестрового контролю – усний іспит.

Поточний контроль з навчальної дисципліни «Історія держави і права зарубіжних країн» проводиться в таких формах: активна робота на лекційних та семінарських заняттях (зокрема, активна участь у дискусії та презентації матеріалу), написання есе та інших видів реферативних робіт, тестування, колоквиум тощо.

Методи поточного контролю: усний та письмовий.

Форма модульного контролю: написання модульної контрольної роботи, включаючи описові завдання, а також тести.

Критерії оцінювання самостійної роботи студентів: рівень знань; володіння понятійно-категорійним апаратом; вміння узагальнювати набуті знання за окремими темами та вміння робити обґрунтовані висновки, наявність навичок і прийомів виконання практичних завдань тощо.

### Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 1)

| Поточне оцінювання та самостійна робота |    |    |    |    |    |    |     |           | Модульна контрольна робота | Сума |
|-----------------------------------------|----|----|----|----|----|----|-----|-----------|----------------------------|------|
| T1                                      | T2 | T3 | T4 | T5 | T6 | T7 | Есе | Колоквиум | 40                         | 100  |
|                                         |    | 5  | 5  | 10 | 10 | 10 | 10  | 10        |                            |      |

T1, T2 ... – теми

**Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 2)**

| Поточне оцінювання та самостійна робота |    |    |    |    |    |    |     |           | Модульна контрольна робота | Сума |
|-----------------------------------------|----|----|----|----|----|----|-----|-----------|----------------------------|------|
| T1                                      | T2 | T3 | T4 | T5 | T6 | T7 | Есе | Колоквіум | 40                         | 100  |
|                                         | 5  | 5  | 5  | 5  | 10 | 10 | 10  | 10        |                            |      |

T1, T2 ... – теми

**Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 3)**

| Поточне оцінювання та самостійна робота |    |    |    |     |  | Модульна контрольна робота | Сума |
|-----------------------------------------|----|----|----|-----|--|----------------------------|------|
| T1                                      | T2 | T3 | T4 | Есе |  | Колоквіум                  | 40   |
| 10                                      | 10 | 10 | 10 | 10  |  | 10                         |      |

T1, T2 ... – теми

**Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 4)**

| Поточне оцінювання та самостійна робота |    |    |    |    |     |           | Модульна контрольна робота | Сума |
|-----------------------------------------|----|----|----|----|-----|-----------|----------------------------|------|
| T1                                      | T2 | T3 | T4 | T5 | Есе | Колоквіум | 40                         | 100  |
| 10                                      | 10 | 10 | 5  | 5  | 10  | 10        |                            |      |

T1, T2 ... – теми

**Оцінювання окремих видів навчальної роботи з дисципліни**

| Вид діяльності здобувача вищої освіти | Модуль 1  |                                       | Модуль 2  |                                       |
|---------------------------------------|-----------|---------------------------------------|-----------|---------------------------------------|
|                                       | Кількість | Максимальна кількість балів (сумарна) | Кількість | Максимальна кількість балів (сумарна) |
| Практичні (семінарські) заняття       | 7         | 40                                    | 8         | 40                                    |
| Есе                                   | 1         | 10                                    | 1         | 10                                    |
| Колоквіум                             | 1         | 10                                    | 1         | 10                                    |
| Модульна контрольна робота            | 1         | 40                                    | 1         | 40                                    |
| <b>Разом</b>                          | <b>10</b> | <b>100</b>                            | <b>11</b> | <b>100</b>                            |

**Оцінювання окремих видів навчальної роботи з дисципліни**

| Вид діяльності здобувача вищої освіти | Модуль 3  |                                       | Модуль 4  |                                       |
|---------------------------------------|-----------|---------------------------------------|-----------|---------------------------------------|
|                                       | Кількість | Максимальна кількість балів (сумарна) | Кількість | Максимальна кількість балів (сумарна) |
| Практичні (семінарські) заняття       | 7         | 40                                    | 8         | 40                                    |
| Есе                                   | 1         | 10                                    | 1         | 10                                    |
| Колоквіум                             | 1         | 10                                    | 1         | 10                                    |

|                            |           |            |           |            |
|----------------------------|-----------|------------|-----------|------------|
| Модульна контрольна робота | 1         | 40         | 1         | 40         |
| <b>Разом</b>               | <b>10</b> | <b>100</b> | <b>11</b> | <b>100</b> |

**Критерії оцінювання модульної контрольної роботи**  
**Шкала оцінювання: національна та ECTS**

| Сума балів за всі види навчальної діяльності | Оцінка ECTS | Оцінка за національною шкалою                              |                                                             |
|----------------------------------------------|-------------|------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------|
|                                              |             | для екзамену, курсового проекту (роботи), практики         | для заліку                                                  |
| 90 - 100                                     | <b>A</b>    | відмінно                                                   | Зараховано                                                  |
| 82 - 89                                      | <b>B</b>    | Добре                                                      |                                                             |
| 74 - 81                                      | <b>C</b>    |                                                            |                                                             |
| 64 - 73                                      | <b>D</b>    | Задовільно                                                 |                                                             |
| 60 - 63                                      | <b>E</b>    |                                                            |                                                             |
| 35 - 59                                      | <b>FX</b>   | незадовільно з можливістю повторного складання             | не зараховано з можливістю повторного складання             |
| 0 - 34                                       | <b>F</b>    | незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни | не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни |

До модульної контрольної роботи допускаються всі студенти, а до підсумкового семестрового контролю з навчальної дисципліни – студенти, які отримали не менше 35 балів (враховуються як результати модульної контрольної роботи та поточного контролю під час семінарської та самостійної роботи студента).

До підсумкового (семестрового) контролю з навчальної дисципліни не допускаються студенти, підсумкова модульна оцінка яких становить менше 35 балів. Студент, який за результатами модульних контролів отримав оцінку «F» (менше 35 балів), повинен до проведення підсумкового (семестрового) контролю покращити цю оцінку. Без такого покращання він до підсумкового (семестрового) контролю не допускається.

## 6. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

### 6.1. Зміст навчальної дисципліни

|                                                                         |                                                                                             |
|-------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>Модуль 1. Правова історія країн Давнього сходу та античних країн</b> | Предмет, методологія та джерельна база навчальної дисципліни                                |
|                                                                         | Загальна характеристика давньосхідних цивілізацій та особливості їх становлення та розвитку |
|                                                                         | Держава і право Давнього Єгипту                                                             |
|                                                                         | Держава і право Давньої Месопотамії                                                         |
|                                                                         | Держава і право Давньої Індії                                                               |
|                                                                         | Держава і право Давньої Греції та Давньої Спарти                                            |
|                                                                         | Держава і право Давнього Риму                                                               |
| <b>Модуль 2. Правова історія Середніх віків</b>                         | Загальна характеристика держави і права феодального періоду                                 |
|                                                                         | Держава і право Візантії                                                                    |
|                                                                         | Держава і право ранньофеодальної Франкської держави                                         |

|                                                                         |                                                                             |
|-------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------|
|                                                                         | Держава і право феодальної Франції                                          |
|                                                                         | Держава і право феодальної Німеччини                                        |
|                                                                         | Держава і право феодальної Англії                                           |
|                                                                         | Формування ісламської концепції держави і прав                              |
| <b>Модуль 3. Історія держави і права XVII – XIX століть (Новий час)</b> | Англійська революція XVII ст. і формування конституційної монархії в Англії |
|                                                                         | Становлення і розвиток держави і права США в XVII – XIX ст.ст.              |
|                                                                         | Велика французька революція XVIII ст. та розвиток державності у Франції     |
|                                                                         | Становлення і розвиток державності в Німеччині (1806 – 1918 рр.)            |
| <b>Модуль 4. Історія держави і права XX-XXI століть (Новітній час)</b>  | Держава і право Великобританії Новітнього часу                              |
|                                                                         | Держава і право США Новітнього часу                                         |
|                                                                         | Держава і право Німеччини Новітнього часу                                   |
|                                                                         | Держава і право Франції Новітнього часу                                     |
|                                                                         |                                                                             |

\*

## ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1.

### Правова історія країн Давнього Сходу та античного Світу

#### **Тема 1. Предмет, методологія навчальної дисципліни та її джерельна база.**

Предмет і об'єкт навчальної дисципліни. Особливості історико-правового пізнання. Методологія навчальної дисципліни. Діалектичний, компаративний та інші методи наукового пізнання.

Місце навчальної дисципліни серед інших юридичних наук та її співвідношення з іншими дисциплінами у підготовці юристів.

Періодизація навчальної дисципліни. Історія проблеми. Географічний, формаційний, цивілізаційний підходи до періодизації державно-правового розвитку. Часовий критерій періодизації.

Джерельна база. Правові пам'ятки, монографічні дослідження, навчальні посібники та підручники з навчальної дисципліни.

### Розділ I. Держава і право країн Давнього Сходу.

#### **Тема 2. Загальна характеристика давньосхідних цивілізацій та особливості їх становлення і розвитку.**

Поняття «Давній Схід» та «Давній Світ»: хронологічний і змістовий аспекти. Природно-географічний фактор та фактор завоювання як чинники формування давньосхідних цивілізацій. Військова демократія як перехідна форма управління держав Давнього Сходу та її елементи. Східна деспотія як форма давньосхідних держав. Суспільна організація держав Давнього Сходу. Община та її функції. Особливості рабства. Ознаки родового ладу та феодалізму в давньосхідних суспільствах. Специфіка давньосхідного права. Релігія як домінанта у праві держав Давнього Сходу.

#### **Тема 3. Держава і право Давнього Єгипту.**

Періодизація розвитку Давнього Єгипту. Центральне та місцеве управління. Фараон. Доми. Номи. Община. Основні функції держави. Організація суспільних робіт, збору податків. Військова організація. Структура давньоєгипетського суспільства. Вельможі, жреці, раби.

Джерела давньоєгипетського права. Жрецтво як носій права. Законодавство фараонів. Судові рішення фараонів. Види землеволодіння. Шлюбно-сімейні відносини. Шлюбний договір. Спадкування за законом і заповітом. Злочини та покарання. Правосуддя.

#### **Тема 4. Держава і право Давньої Месопотамії.**

Шумеро-Вавилонська цивілізація. Рання форма державної організації – міста-держави Давньої Месопотамії. Соціальна структура та організація влади. Давньовавилонська держава. Державний лад Давнього Вавилону за царя Хаммурапі (XVIII ст. до н.е.). Роль громад та храмів в управлінні. Армія. Суд.

Закони Хаммурапі – правова пам'ятка давньовавилонського царства. Загальна характеристика. Правове регулювання майнових відносин. Договірні зобов'язання. Договори позики, оренди, купівлі-продажу. Шлюбно-сімейні відносини. Злочини і покарання (таліон, приватна композиція). Судочинство (ордалії, клятви).

#### **Тема 5. Держава і право Давньої Індії.**

Давня Індія. Періодизація розвитку держави Давньої Індії. Станово-варновий поділ суспільства (брахмани, кшатрії, вайшії, шудри). Дхарми варн. Чандали та раби. Імперія Маурів (IV-II ст. до н.е.). Організація державної влади та її особливості. Суспільна організація в імперії. Влада царя.

Право Давньої Індії. Дхармашастри. Артхашастри.

Закони Ману – провідна правова пам'ятка Давньої Індії. Закріплення станово-варнового поділу суспільства в Законах Ману. Шлюб і сім'я за Законами Ману. Злочини та покарання. Судовий процес за Законами Ману.

### **Розділ II. Держава і право античних країн.**

#### **Тема 6. Держава і право Давньої Греції Та Давньої Спарти.**

Періодизація державно-правового розвитку Давньої Греції. Виникнення міст-полісів (міст-держав).

Давні Афіни. Об'єднання чотирьох іонійських племен. Станова структура афінського суспільства. Управління містом-державою. Архонти та ареопаг. Реформи Солона – земельна, цензова, адміністративна та судова. Реформи Клісфена та Перикла. Основні інститути афінської демократії в V ст. до н.е. – народні збори, ареопаг, рада 500, гелієя, колегія стратегів. Остракізм. Порядок прийняття законів.

Право Давніх Афін. Звичаї та закони. Речове право. Шлюбно-сімейні відносини. Злочини та покарання. Судовий процес.

Суспільний лад Спарти. Спартіати. Періеки. Ілоти. Реформи Лікурга. Управління в спартанській общині. Царі. Колегія ефорів. Народні збори (апела). Герусія.

#### **Тема 7. Держава і право Давнього Риму.**

Періодизація державно-правового розвитку.

Державний лад Давнього Риму царського періоду. Соціальна структура давньоримського суспільства. Реформи Сервія Тулія. Державний лад.

Державний лад Риму республіканського періоду. Консули. Магістратури. Претори. Цензори. Народні збори.

Державний лад Давнього Риму періоду імперії. Принципат. Домінант. Реформи Діоклетіана. Реформи Костянтина. Поділ імперії на Західну та Східну. Падіння Західної Римської імперії.

Право Давнього Риму. Періодизація розвитку. Джерела права прадавнього періоду: звичаї, закони рексів, закони понтифіків. Закони народних зборів. Едикти магістратів (преторів). Право народів. Сенатус-консульти.

Джерела права Давнього Риму класичного та посткласичного періодів. Імператорські конституції. Кодифікація римського права.

Основні інститути римського права. Римське речове право. Способи придбання речей: манципація, стипуляція, традиція.

Закони XII таблиць. Договірна позика (нексум). Сервітути. Шлюб і сім'я.

Право власності в римському класичному праві. Способи придбання власності. Квірітська та бонітарна власність. Захист прав власника (сервітути, узуфрукти). Набувальна давність (узукація).

Зобов'язальне право. Зобов'язання з договорів та деліктів. Вербальні, літеральні, реальні, консесуальні договори.

Кримінальне право в Давньому Римі.

Формулярний та екстраординарний процес в римському праві.

## **ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2.**

### **Правова історія країн епохи Середніх віків.**

#### **Тема 1. Загальна характеристика держави і права епохи феодалізму.**

Поняття феодалізму. Відносини сюзеренітету-васалітету. Формування основи феодального господарства – манора. Основні етапи розвитку феодальних держав. Суспільний лад у феодальних державах. Роль церкви у формуванні держави і права. Папська революція, її зміст та роль у розвитку і формуванні західної традиції права та держави. Характерні особливості та види середньовічного права: королівське, ленне, міське, земське, канонічне. Рецепції римського права.

#### **Тема 2. Держава і право Давньої Візантії.**

Етапи розвитку Візантії. Державний устрій Візантії у IV-VII ст. Імператор. Сенат (синкліт). Державна Рада (консисторій). Діми. Формування необмеженої монархії у VIII-XII ст.. Зміни в структурі центральних органів влади. Консисторій. Місцеве управління. Адміністративно-територіальний устрій. Діоцези. Провінції. Префекти територій. Роль церкви у Візантійській державі. Церква як елемент державного механізму. Константинопольський патріарх. Формування на території Візантії окремих обособлених держав (XIII-XV ст.). Нікейське царство. Занепад Візантії та захоплення її турками-османами.

#### **Тема 3. Ранньофеодальна франкська держава і право.**

Виникнення держави у франків. Форми земельної власності і володіння: аллод, бенефіцій, фео. Форми встановлення феодальної залежності селян. Комендація, прекарій, кабальні грамоти.

Реформи Карла Мартела. Еволюція державного ладу франкської монархії (від Меровінгів до Каролінгів).

Верденський договір 843 року і розпад франкської держави.

«Закони (правди) варварів» як джерела ранньофеодального права. Основні риси Салічної правди. Шлюб, сім'я, спадкування за Салічною правдою. Кримінальне право. Судовий процес.

#### **Тема 4. Держава і право феодальної Франції.**

Сеньйоріальна монархія у Франції у IX-XIII ст. Феодальна ієрархія. Королівська влада. Реформи Людовіка IX. Правовий статус сервів і віланів.

Формування станово-представницької монархії. Генеральні і провінційні штати у Франції.

Великий березневий ордонанас 1357 року.

Класична абсолютна монархія у Франції, її ознаки.

Право феодальної Франції. Джерела та види права. Кутюми. Рецепції римського права. Канонічне право. Міське право. Королівське законодавство.

### **Тема 5. Держава і право феодальної Німеччини.**

Становлення сеньйоральної монархії в Німеччині у IX-X ст. Суспільний та державний лад в період відносної централізації.

Політична децентралізація в Німеччині і її правові наслідки. «Золота булла» 1356 року.

Станово-представницька монархія. Рейхстаг, ландтаги.

Князівський абсолютизм в Німеччині. Поліцейська монархія в Пруссії.

Право феодальної Німеччини. Збірки звичаєвого права. Саксонське і Швабське зерцала. Міське право в середньовічній Німеччині. Канонічне право. Законодавство королів.

Кароліна – карно-процесуальне уложення середньовіччя. Система покарань. Характерні ознаки процесу.

### **Тема 6. Держава і право феодальної Англії.**

Ранньофеодальні держави англів і саксів. Поступова централізація Англії.

Норманське завоювання Англії 1066 року і його вплив на подальший державно-правовий розвиток країни. Державний і суспільний лад Англії XI-XIII ст.

Реформи Генріха II.

Велика хартія вольностей 1215 року та її конституційне значення. Витворення в Англії станово-представницької монархії. Формування нових станів. Копігольдери. Фрігольдери. Джентрі. Становлення англійського парламентаризму.

Незавершеність англійського абсолютизму. Король і парламент. Таємна рада. Зоряна палата. Висока комісія. Роль англіканської церкви. Судоустрій.

Розвиток феодального права в Англії. Загальне право (common law). Право справедливості (law of equity). Статутне право (statute law).

Специфіка правової термінології. Довірча співвідповідальність (траст). Класифікація злочинів.

### **Тема 7. Формування ісламської концепції держави і права.**

Особливості становлення першої ісламської державності – Арабського халіфату (VII ст.). Суспільний лад Арабського халіфату. Становлення централізованого теократичного режиму правління. Дівани. Еміри, імами, кадї.

Мусульманське право та його джерела. Коран, сунна, іджма, кіяс. Види правомірної поведінки. Речове право. Майнові відносини. Зобов'язальні відносини. Шлюб та сім'я. Спадкування. Злочини і покарання. Судоустрій та судочинство. Мусульманські правові школи.

## **ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3.**

### **Історія держави і права XVII - XIX століть (Новий час)**

#### **Тема 1. Англійська революція XVII ст. і формування конституційної монархії.**

Передумови революції в Англії та її основні етапи. «Петиція про права» 1628 року. «Довгий» парламент. Громадянські війни. Страта короля і проголошення республіки. Протекторат Кромвеля. «Знаряддя управління» 1653 року.

Реставрація Стюартів. Законодавство періоду реставрації. «Хабеас корпус акт» 1679 року. «Славна» революція 1688 року. Біль про права 1689 року. Акт про престолонаслідування 1701 року.

Кабінет міністрів. Парламент. Корона. Місцеве самоврядування.

Еволюція виборчого права в Англії. Акти про народне представництво 1832, 1867, 1884-1885 років.

Англійське право XVII-XIXст. Правове оформлення конституційної монархії в Англії. Законодавчі акти періоду Англійської революції середини XVII- початку XVIII ст. Формування системи прецедентного права. Збереження складної структури англійського права. Реальна та персональна власність. Довірча власність та її розпорядники. Своєрідність права власності на землю. Свобода заповіту. Джерела англійського кримінального права. Роль консолідованих актів.

## **Тема 2. Становлення і розвиток держави і права США у XVII - XIX ст.**

Управління північноамериканськими колоніями Англії в XVII-XVIII ст. Війна за незалежність. Перший та Другий континентальний конгрес. «Декларація прав і потреб колоній», «План асоціації Першого континентального конгресу», «Декларація незалежності Сполучений Штатів» 1776 року. Створення конфедерації. «Статті конфедерації та вічної унії» 1781 року.

Перехід від конфедерації до федерації. Конституційний конвент. Конституція США 1787 року: загальна характеристика, правовий статус вищих органів влади, система стримувань і противаг. Сутність американського федералізму.

Біль про права 1791 року. Американське розуміння прав людини. Закон про судоустрій 1789 року. Утворення Верховного Суду США. Конституційний нагляд Верховного суду США. Справа «Марбері проти Медісона (1803 р.)».

Громадянська війна між Північчю і Півднем 1861-1865 роках. Другий цикл поправок до Конституції США в 1865-1870 роках. Оформлення двопартійної системи.

## **Тема 3. Велика французька революція XVIII ст. і розвиток державності у Франції.**

Революція 1789-1794 років, її основні етапи. Установчі збори. Закони з аграрного питання 4-11 серпня 1789 року. Декларація прав людини и громадянина 1789 року. Конституція 1791 року. Закон ле Шапельє 1791 року.

Скликання Національного Конвенту (вересень 1791 року). Ліквідація монархії і проголошення республіки у Франції. Жирондисти. Якобінці. «Болото». Конституційне законодавство і економічна політика жирондистів.

Диктатура якобінців. Декларація прав людини і громадянина 1793 року. Конституція 1793 року. Революційний порядок управління. Національний Конвент. Комітет суспільного порятунку. Комітет суспільної безпеки. Комісари. Революційний трибунал.

Термідоріанський переворот 1794 року. Реорганізація уряду. Конституція 1795 року. Режим Директорії.

Переворот 1799 року. Консульство Наполеона Бонапарта. Конституція 1799 року. Органічні сенатус-консульти 1802, 1804 років. Створення Державної ради і організація місцевого управління.

Реставрація Бурбонів. Конституційна Хартія 1814 року. Встановлення парламентської монархії за Хартією 1830 року.

Революція 1848 року і проголошення Другої французької республіки. Конституція 1848 року. «18-е брюмера Луї Бонапарта» 1851 року. Державний лад Другої імперії. Конституція 1852 року.

Паризька Комуна. Декларація і декрети Комуни. Конституційний розвиток Франції у XIXст. Розробка і прийняття Конституції Третьої республіки. Поділ законодавчої і виконавчої влад за Законом від 16 липня 1875 року. Державний лад Третьої республіки.

Право Франції у XIXст. Кодифікація права у Франції на початку XIX ст. та його вплив на законодавство інших країн. Цивільний кодекс Наполеона 1804 року. Торговий кодекс 1807 року. Кримінальний кодекс 1810 р. Подальша новелізація цивільного права. Становлення

законів про працю та робочі союзи.

#### **Тема 4. Становлення і розвиток державності в Німеччині у Новий час.**

Рейнський союз 1806 року як підсумок існування Священної римської імперії. Віденський конгрес 1815 року і утворення Німецького союзу. Митний союз 1834 р.

Особливості німецької революції 1848 року. Пруська монархія. Конституційна Хартія Прусії 1850 року. Король. Уряд. Ландтаг. Судова влада.

Північно-німецький союз і Конституція 1867 року. Гегемонія Прусії в Німецькому союзі.

Утворення єдиної Німецької Імперії. Конституція Німецької імперії 1871 року. «Уявний» федералізм. Імператор. Канцлер. Бундестаг. Рейхстаг.

Право Німеччини ХІХст. Уніфікація цивільного законодавства Німеччини. Німецьке цивільне уложення 1896 року. Своєрідність побудови уложення. Юридичні особи (установи та утворення). Право власності та його обмеження. Сімейне та спадкове право. Соціалізація права. Уступки федеральним традиціям. Пакет соціального законодавства О.фон Бісмарка.

### **ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 4.**

#### **Історія держави і права ХХ - ХХІ століть (Новітній час)**

##### **Тема 1. Держава і право Сполученого Королівства у ХХ-ХХІ ст.**

Загальні тенденції розвитку англійського конституціоналізму. Закон про парламент 1911 і 1949 років. Статути, спрямовані на посилення урядової влади.

Особливості парламентської монархії Сполученого Королівства. Партії. Кабінет Міністрів. Парламент. Корона.

Судоустрій. Акт про надзвичайні повноваження 1920 року. Закон про суди 1971 року. Закон про Верховний суд. Закон 1990 року про суди і правове обслуговування. Акт 1993 року про місцеве самоврядування. Акт про права людини 1998 року.

Конституційні реформи кінця ХІХст. Парламентська реформа. Судова реформа. Делегування повноважень Шотландії та Уельсу.

Демократизація виборчого права у ХХ ст. Акти про народне представництво 1918, 1928, 1948, 1963 років.

Підвищення ролі законодавства у сучасному Сполученому Королівстві. Судова практика. Делеговане законодавство.

Джерела цивільного права. Загальна тенденція розвитку цивільно-правових інститутів. Джерела кримінального права. Система злочинів і покарань у кримінальному праві сучасного Сполученого Королівства.

План лорда Беверіджа і формування британської моделі соціальної держави.

Розвиток поліцейської системи. Закон про поліцію 1997 року.

##### **Тема 2. Держава і право Сполучених Штатів Америки у ХХ-ХХІ ст.**

Конституційний розвиток США - федеральний рівень, рівень штатів. Модернізація основних політичних інститутів сучасних США. Партії. Конгрес, Президент.

Еволюція виборчого права в США. ХХ, ХХІV, ХХV, ХХVІ поправки до федеральної Конституції. Розвиток конституційних відносин Президента і Конгресу. Комітетська система. Законодавство про лоббізм.

Антитрестівське законодавство. «Велика депресія» і законодавство «нового курсу» президента Франкліна Рузвельта. Нова роль держави для економіки.

Удосконалення судової системи і правоохоронних органів. ФБР і поліція. Теракти 9 вересня 2001 року і реформа правоохоронної системи та антитерористичного законодавства. Створення Міністерства національної безпеки.

Джерела цивільного права США. Основні цивільно-правові інститути. Кримінальне право

США: джерела, категорії, система злочинів і покарань.

### **Тема 3. Держава і право Німеччини у XX-XXI ст.**

Листопадова революція 1918 року. Веймарська Конституція 1919 року. Система влади та політичний режим Веймарської республіки. Криза інститутів Веймарської республіки.

Прихід нацистів до влади. Ліквідація демократичних свобод. Скасування державно-правових інститутів Веймарської республіки. «Уніфікація» держави і суспільства як механізм створення тоталітарної держави.

Витворення однопартійної системи та інституту «фюрера». Ліквідація автономії земель і місцевого самоврядування. Каральні органи нацизму: СС, СА, СД, концтабори, надзвичайні суди. Антисемітські закони. Геноцид проти народів окупованих держав.

Поразка нацистської Німеччини у другій світовій війні та її поділ на окупаційні зони. Угоди Потсдама. Денацифікація, демілітаризація та демократизація Німеччини.

Окупаційні власті і Конституція (Основний закон) Німеччини 1949 року. Закон про партії 1967 року. Режим «канцлерської демократії». Система німецької юстиції.

Інститут конституційного контролю в Німеччині. Компетенція федерального конституційного суду ФРН.

Формування німецької моделі соціальної держави: інститути та законодавство.

Джерела цивільного права Німеччини. Законодавство про компанії. Антитрестове законодавство. Джерела кримінального права. Система злочинів і покарань. Розвиток правової системи ФРН після об'єднання Німеччини.

### **Тема 4. Держава і право Франції у XX-XXI ст.**

Третя французька республіка між Першою та Другою світовими війнами. Боротьба проти фашизму. Народний фронт у Франції і його законодавство.

Франція у Другій світовій війні. Правова основа «режиму Віші» і комітету «Франція, що бореться» (генерал Де Голль). Тимчасовий уряд Де Голя після визволення.

Четверта республіка у Франції. Конституція 1946 року. Державний лад Франції за Конституцією 1946 року. Вищі і місцеві органи влади. Політична криза інститутів Четвертої республіки.

Конституція 1958 року. Державний лад П'ятої республіки у Франції. Класична змішана республіка. Президент. Прем'єр. Парламент. Конституційна рада. Державна рада. Розвиток політичної системи Франції до кінці XX століття. Багатопартійність.

Право Франції XX-XXI ст. Цивільне законодавство. Зміни в цивільному кодексі 1804 року. Трудове і соціальне законодавство. Кодекс соціального страхування 1956 року. Кодекс законів про працю 1973 року. Розвиток кримінального права. Кримінальний кодекс 1994 року. Кримінально-процесуальний кодекс 1958 року.

### **Тема 5. Основні тенденції розвитку держави і права Новітнього часу.**

Основні етапи у розвитку сучасних держав та їх інституційно-правовий зміст. Громадянське суспільство та його сутнісні характеристики. Правова держава як форма реалізації громадянського суспільства та її основні засади. Основні етапи розвитку сучасної правової держави. Ліберальна правова держава. Соціальна правова держава.

Основні принципи та тенденції у розвитку сучасного права: індивідуалізм, свобода, законність. Подолання самоізоляції правових систем. Інтеграція та створення локальних правових систем. Соціалізація права. Еволюція джерел права.

Європейський Союз як локальна правова система. Основні етапи становлення. Основні інститути Європейського Союзу та їх інституційно-правове наповнення. Європейська Рада. Рада Європейського Союзу. Європейська Комісія. Суд Європейського Союзу.

Право Європейського Союзу. Функціональні принципи права. Законодавство Європейського Союзу. Законодавчий процес

## 6.2. Структура навчальної дисципліни

| Назви змістових модулів і тем                                                                              | Кількість годин 240   |           |                         |             |                      |                   |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------|-----------|-------------------------|-------------|----------------------|-------------------|
|                                                                                                            | Форма навчання: денна |           |                         |             |                      |                   |
|                                                                                                            | у тому числі          |           |                         |             |                      |                   |
|                                                                                                            | Усього                | лекції    | практичні (семінарські) | лабораторні | індивідуальна робота | самостійна робота |
| <b>1-й семестр</b>                                                                                         |                       |           |                         |             |                      |                   |
| <b>Змістовий модуль 1. Правова історія країн Давнього сходу та античних країн</b>                          |                       |           |                         |             |                      |                   |
| <b>Тема 1.</b> Предмет, методологія та джерельна база навчальної дисципліни                                | 5                     | 2         |                         | 0           |                      | 3                 |
| <b>Тема 2.</b> Загальна характеристика давньосхідних цивілізацій та особливості їх становлення та розвитку | 6                     | 2         |                         | 0           |                      | 4                 |
| <b>Тема 3.</b> Держава і право Давнього Єгипту                                                             | 8                     | 2         |                         | 2           |                      | 4                 |
| <b>Тема 4.</b> Держава і право Давньої Месопотамії                                                         | 8                     | 2         |                         | 2           |                      | 4                 |
| <b>Тема 5.</b> Держава і право Давньої Індії                                                               | 8                     | 2         |                         | 2           |                      | 4                 |
| <b>Тема 6.</b> Держава і право Давньої Греції та Давньої Спарти                                            | 12                    | 2         |                         | 4           |                      | 6                 |
| <b>Тема 7.</b> Держава і право Давнього Риму                                                               | 13                    | 3         |                         | 4           |                      | 6                 |
| <b>Разом за модуль</b>                                                                                     | <b>60</b>             | <b>15</b> |                         | <b>14</b>   |                      | <b>31</b>         |
| <b>Змістовий модуль 2. Правова історія Середніх віків</b>                                                  |                       |           |                         |             |                      |                   |
| <b>Тема 1.</b> Загальна характеристика держави і права феодального періоду                                 | 7                     | 2         |                         | 0           |                      | 5                 |
| <b>Тема 2.</b> Держава і право Візантії                                                                    | 8                     | 2         |                         | 2           |                      | 4                 |
| <b>Тема 3.</b> Держава і право ранньофеодальної Франкської держави                                         | 8                     | 2         |                         | 2           |                      | 4                 |
| <b>Тема 4.</b> Держава і право феодальної Франції                                                          | 8                     | 2         |                         | 2           |                      | 4                 |
| <b>Тема 5.</b> Держава і право феодальної Німеччини                                                        | 8                     | 2         |                         | 2           |                      | 4                 |
| <b>Тема 6.</b> Держава і право феодальної Англії                                                           | 10                    | 2         |                         | 4           |                      | 4                 |
| <b>Тема 7.</b> Формування ісламської концепції держави і права                                             | 11                    | 3         |                         | 4           |                      | 4                 |
| <b>Разом за модуль</b>                                                                                     | <b>60</b>             | <b>15</b> |                         | <b>16</b>   |                      | <b>29</b>         |
| <b>Разом за семестр</b>                                                                                    | <b>120</b>            | <b>30</b> |                         | <b>30</b>   |                      | <b>60</b>         |
| <b>2-й семестр</b>                                                                                         |                       |           |                         |             |                      |                   |
| <b>Змістовий модуль 3. Історія держави і права XVII-XIX століть (Новий час)</b>                            |                       |           |                         |             |                      |                   |
| <b>Тема 1.</b> Англійська революція XVII ст. і формування конституційної монархії в Англії                 | 14                    | 4         |                         | 4           |                      | 6                 |
| <b>Тема 2.</b> Становлення і розвиток держави і права США в XVII – XIX ст.ст.                              | 14                    | 4         |                         | 4           |                      | 6                 |
| <b>Тема 3.</b> Велика французька революція XVIII ст. та розвиток державності у Франції                     | 14                    | 4         |                         | 4           |                      | 6                 |
| <b>Тема 4.</b> Становлення і розвиток державності в Німеччині у новий час                                  | 12                    | 2         |                         | 2           |                      | 8                 |
| <b>Разом за модуль</b>                                                                                     | <b>54</b>             | <b>14</b> |                         | <b>14</b>   |                      | <b>26</b>         |
| <b>Змістовий модуль 4. Історія держави і права XX-XXI століть (Новітній час)</b>                           |                       |           |                         |             |                      |                   |
| <b>Тема 1.</b> Держава і право Великобританії Новітнього часу                                              | 14                    | 4         |                         | 4           |                      | 6                 |
| <b>Тема 2.</b> Держава і право США Новітнього часу                                                         | 14                    | 4         |                         | 4           |                      | 6                 |
| <b>Тема 3.</b> Держава і право Німеччини Новітнього часу                                                   | 14                    | 4         |                         | 4           |                      | 6                 |
| <b>Тема 4.</b> Держава і право Франції Новітнього часу                                                     | 12                    | 2         |                         | 2           |                      | 8                 |

|                                                                           |            |           |  |           |  |            |
|---------------------------------------------------------------------------|------------|-----------|--|-----------|--|------------|
| <b>Тема 5.</b> Основні тенденції розвитку держави і права Новітнього часу | 12         | 2         |  | 2         |  | 8          |
| <b>Разом за модуль</b>                                                    | <b>66</b>  | <b>16</b> |  | <b>16</b> |  | <b>34</b>  |
| <b>Разом за семестр</b>                                                   | <b>120</b> | <b>30</b> |  | <b>30</b> |  | <b>60</b>  |
| <b>Усього годин</b>                                                       | <b>240</b> | <b>60</b> |  | <b>60</b> |  | <b>120</b> |

| Назви змістових модулів і тем                                                                              | Кількість годин 240    |           |                         |             |                      |                   |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------|-----------|-------------------------|-------------|----------------------|-------------------|
|                                                                                                            | Форма навчання: заочна |           |                         |             |                      |                   |
|                                                                                                            | у тому числі:          |           |                         |             |                      |                   |
|                                                                                                            | Усього                 | лекції    | практичні (семінарські) | лабораторні | індивідуальна робота | самостійна робота |
| <b>Тема 1.</b> Предмет, методологія та джерельна база навчальної дисципліни                                | 3                      | 1         | 0                       |             |                      | 2                 |
| <b>Тема 2.</b> Загальна характеристика давньосхідних цивілізацій та особливості їх становлення та розвитку | 3                      | 1         | 0                       |             |                      | 2                 |
| <b>Тема 3.</b> Держава і право Давнього Єгипту                                                             | 2                      | 0         | 0                       |             |                      | 2                 |
| <b>Тема 4.</b> Держава і право Давньої Месопотамії                                                         | 2                      | 0         | 0                       |             |                      | 2                 |
| <b>Тема 5.</b> Держава і право Давньої Індії                                                               | 2                      | 0         | 0                       |             |                      | 2                 |
| <b>Тема 6.</b> Держава і право Давньої Греції та Давньої Спарти                                            | 4                      | 0         | 0                       |             |                      | 4                 |
| <b>Тема 7.</b> Держава і право Давнього Риму                                                               | 7                      | 1         | 0                       |             |                      | 6                 |
| <b>Тема 8.</b> Загальна характеристика держави і права феодального періоду                                 | 3                      | 1         | 0                       |             |                      | 2                 |
| <b>Тема 9.</b> Держава і право Візантії                                                                    | 4                      | 0         | 0                       |             |                      | 4                 |
| <b>Тема 10.</b> Держава і право ранньофеодальної Франкської держави                                        | 4                      | 0         | 0                       |             |                      | 4                 |
| <b>Тема 11.</b> Держава і право феодальної Франції                                                         | 6                      | 0         | 0                       |             |                      | 6                 |
| <b>Тема 12.</b> Держава і право феодальної Німеччини                                                       | 3                      | 1         | 0                       |             |                      | 2                 |
| <b>Тема 13.</b> Держава і право феодальної Англії                                                          | 3                      | 1         | 0                       |             |                      | 2                 |
| <b>Тема 14.</b> Формування ісламської концепції держави і права                                            | 2                      | 0         | 0                       |             |                      | 2                 |
| <b>Тема 15.</b> Англійська революція XVII ст. і формування конституційної монархії в Англії                | 8                      | 2         | 2                       |             |                      | 4                 |
| <b>Тема 16.</b> Становлення і розвиток держави і права США в XVII – XIX ст.ст.                             | 10                     | 2         | 2                       |             |                      | 6                 |
| <b>Тема 17.</b> Велика французька революція XVIII ст. та розвиток державності у Франції                    | 8                      | 0         | 2                       |             |                      | 6                 |
| <b>Тема 18.</b> Становлення і розвиток державності в Німеччині у Новий час                                 | 8                      | 2         | 0                       |             |                      | 6                 |
| <b>Тема 19.</b> Держава і право Великобританії Новітнього часу                                             | 6                      | 0         | 0                       |             |                      | 6                 |
| <b>Тема 20.</b> Держава і право США Новітнього часу                                                        | 8                      | 2         | 2                       |             |                      | 4                 |
| <b>Тема 21.</b> Держава і право Німеччини Новітнього часу                                                  | 8                      | 2         | 2                       |             |                      | 4                 |
| <b>Тема 22.</b> Держава і право Франції Новітнього часу                                                    | 8                      | 2         | 2                       |             |                      | 4                 |
| <b>Тема 23.</b> Основні тенденції розвитку держави і права Новітнього часу                                 | 8                      | 2         | 2                       |             |                      | 4                 |
| <b>Усього годин</b>                                                                                        | <b>120</b>             | <b>20</b> | <b>14</b>               |             |                      | <b>86</b>         |

### 6.3. Теми семінарських занять

| №<br>з/п     | Назва теми                                                                             | Кількість<br>годин |
|--------------|----------------------------------------------------------------------------------------|--------------------|
|              |                                                                                        | заочна             |
| 1.           | Закони Хаммурапі Давнього Вавилону. Закони Ману Давньої Індії. Права Давнього Єгипту   |                    |
| 2.           | Право Давньої Греції та Давнього Риму                                                  |                    |
| 3.           | Право Візантії                                                                         |                    |
| 4.           | «Салічна правда» ранньофеодальної Франкської держави                                   |                    |
| 5.           | Право феодальної Франції                                                               |                    |
| 6.           | Право феодальної Німеччини                                                             |                    |
| 7.           | Феодальне право Англії                                                                 |                    |
| 8.           | Формування ісламської концепції права                                                  |                    |
| 9.           | Формування конституційної монархії та концепції прав людини в Англії XVII - XIX ст.ст. | 2                  |
| 10.          | Утворення і конституційний розвиток США у XVIII - XIX ст.ст.                           | 2                  |
| 11.          | Право Франції у XVIII - XIX ст.ст.                                                     | 2                  |
| 12.          | Право Німеччини XIX ст                                                                 |                    |
| 13.          | Право Сполученого Королівства XX ст.                                                   |                    |
| 14.          | Право США у XX –XXI ст.ст.                                                             | 2                  |
| 15.          | Конституційний розвиток Німеччини у XX ст.                                             | 2                  |
| 16.          | Право Франції XX-XXI ст.                                                               | 2                  |
| 17.          | Право Європейського Союзу                                                              | 2                  |
| <b>Разом</b> |                                                                                        | <b>14</b>          |

### 6.4. Теми лабораторних занять

| №<br>з/п | Назва теми                                                                             | Кількість<br>годин |
|----------|----------------------------------------------------------------------------------------|--------------------|
|          |                                                                                        | денна              |
| 1.       | Закони Хаммурапі Давнього Вавилону. Закони Ману Давньої Індії. Права Давнього Єгипту   | 6                  |
| 2.       | Право Давньої Греції та Давнього Риму                                                  | 8                  |
| 3.       | Право Візантії                                                                         | 2                  |
| 4.       | «Салічна правда» ранньофеодальної Франкської держави                                   | 2                  |
| 5.       | Право феодальної Франції                                                               | 2                  |
| 6.       | Право феодальної Німеччини                                                             | 2                  |
| 7.       | Феодальне право Англії                                                                 | 4                  |
| 8.       | Формування ісламської концепції права                                                  | 4                  |
| 9.       | Формування конституційної монархії та концепції прав людини в Англії XVII - XIX ст.ст. | 4                  |
| 10.      | Утворення і конституційний розвиток США у XVIII - XIX ст.ст.                           | 4                  |
| 11.      | Право Франції у XVIII - XIX ст.ст.                                                     | 4                  |
| 12.      | Право Німеччини XIX ст                                                                 | 4                  |
| 13.      | Право Сполученого Королівства XX ст.                                                   | 4                  |
| 14.      | Право США у XX –XXI ст.ст.                                                             | 4                  |
| 15.      | Конституційний розвиток Німеччини у XX ст.                                             | 4                  |

|              |                           |           |
|--------------|---------------------------|-----------|
| 16.          | Право Франції XX-XXI ст.  | 2         |
| 17.          | Право Європейського Союзу | 2         |
| <b>Разом</b> |                           | <b>60</b> |

### 6.5. Самостійна робота

| № з/п        | Назва теми                                                                                  | Кількість годин |           |             |
|--------------|---------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------|-----------|-------------|
|              |                                                                                             | денна           | заочна    | дистанційна |
| 1.           | Поняття, методологія та джерельна база навчальної дисципліни                                | 3               | 2         | 3           |
| 2.           | Загальна характеристика давньосхідних цивілізацій та особливості їх становлення та розвитку | 4               | 2         | 4           |
| 3.           | Держава і право Давнього Єгипту                                                             | 4               | 2         | 4           |
| 4.           | Держава і право Давньої Месопотамії                                                         | 4               | 2         | 4           |
| 5.           | Держава і право Давньої Індії                                                               | 4               | 2         | 4           |
| 6.           | Держава і право Давньої Греції та Давньої Спарти                                            | 6               | 4         | 6           |
| 7.           | Держава і право Давнього Риму                                                               | 6               | 6         | 6           |
| 8.           | Загальна характеристика держави і права феодального періоду                                 | 5               | 2         | 5           |
| 9.           | Держава і право Візантії                                                                    | 4               | 4         | 4           |
| 10.          | Держава і право ранньофеодальної Франкської держави                                         | 4               | 4         | 4           |
| 11.          | Держава і право феодальної Франції                                                          | 4               | 6         | 4           |
| 12.          | Держава і право феодальної Німеччини                                                        | 4               | 2         | 4           |
| 13.          | Держава і право феодальної Англії                                                           | 4               | 2         | 4           |
| 14.          | Формування ісламської концепції держави і права                                             | 4               | 2         | 4           |
| 15.          | Англійська революція XVII ст. і формування конституційної монархії в Англії                 | 6               | 4         | 6           |
| 16.          | Становлення і розвиток держави і права США в XVII – XIX ст.ст.                              | 6               | 6         | 6           |
| 17.          | Велика французька революція XVIII ст. та розвиток державності у Франції                     | 6               | 6         | 6           |
| 18.          | Становлення і розвиток державності в Німеччині (1806 – 1918 рр.)                            | 8               | 6         | 8           |
| 19.          | Держава і право Великобританії Новітнього часу                                              | 6               | 6         | 6           |
| 20.          | Держава і право США Новітнього часу                                                         | 6               | 4         | 6           |
| 21.          | Держава і право Німеччини Новітнього часу                                                   | 6               | 4         | 6           |
| 22.          | Держава і право Франції Новітнього часу                                                     | 8               | 4         | 8           |
| 23.          | Основні тенденції розвитку держави і права Новітнього часу                                  | 8               | 4         | 8           |
| <b>Разом</b> |                                                                                             | <b>120</b>      | <b>86</b> | <b>120</b>  |

## **7. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА**

**Технічні засоби** – персональні комп'ютери, мультимедійний проектор.

**Програмне забезпечення** – пакет Microsoft Office, сайт електронного навчання ДВНЗ «УжНУ», платформа «MOODLE», додаток GOOGLE MEET, корпоративна електронна адреса на домені UZHNU.EDU.UA.

## **8. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ**

### **Змістовий модуль 1**

1. Предмет, об'єкт та методологія навчальної дисципліни.
2. Поняття та ознаки східної деспотії.
3. Суспільний та державний лад Давнього Єгипту.
4. Право Давнього Єгипту.
5. Суспільний лад Давнього Вавилону .
6. Державний лад Давнього Вавилону.
7. Закони Хаммурапі Давнього Вавилону.
8. Система варн Давньої Індії.
9. Державний лад Давньої Індії епохи Маурів.
10. Закони Ману Давньої Індії.
11. Суспільний та державний лад міста-держави Афіни.
12. Реформи Солона у Давніх Афінах.
13. Реформи Клісфена та Перикла у Давніх Афінах.
14. Право Давніх Афін.
15. Суспільний та державний лад Давньої Спарти.
16. Суспільний та державний лад Давнього Риму царського періоду.
17. Реформи Сервія Тулія у Давньому Римі.
18. Державний лад Давнього Риму періоду республіки.
19. Державний лад Давнього Риму періоду принципату.
20. Державний лад Давнього Риму періоду домініату.
21. Право Давнього Риму класичного періоду.
22. Право Давнього Риму посткласичного періоду.
23. Поняття Давнього Сходу.
24. Номи у Давньому Єгипті.
25. Основні етапи розвитку давньоєгипетської державності.
26. Особливості зобов'язань у Давньому Єгипті.
27. Порядок укладання шлюбу у Давньому Єгипті.
28. Особливості спадкування у Давньому Єгипті.
29. Види злочинів за правом Давнього Єгипту.
30. Правовий статус землі «ілку» за Законами Хаммурапі.
31. Види договорів за Законами Хаммурапі.
32. Особливості договору купівлі-продажу за Законами Хаммурапі.
33. Особливості договору найму за Законами Хаммурапі.
34. Види покарань за Законами Хаммурапі.
35. Злочини проти власності за Законами Хаммурапі.
36. Злочини проти сімейних устоїв за Законами Хаммурапі.
37. Правовий статус жінки за Законами Хаммурапі.
38. Порядок укладання шлюбу за Законами Хаммурапі.
39. Порядок спадкування за Законами Хаммурапі.
40. Поняття дхарми у Давній Індії.
41. Поняття артхашастри у Давній Індії.

42. Поняття дхармашастри у Давній Індії.
43. Джерела права Давньої Індії.
44. Порядок укладання договорів за Законами Ману.
45. Правовий статус жінки за Законами Ману.
46. Види шлюбу за Законами Ману.
47. Порядок спадкування за Законами Ману.
48. Особливості судового процесу за Законами Ману.
49. Дхарма брахманів у Давній Індії.
50. Дхарма кшатріїв у Давній Індії.
51. Дхарма вайшіїв у Давній Індії.
52. Дхарма шудр у Давній Індії.
53. Джерела права Давньої Греції.
54. Правовий статус євпатридів у Давніх Афінах.
55. Правовий статус геоморів і деміургів у Давніх Афінах.
56. Ареопаг у системі органів афінської демократії.
57. Гелієа в системі органів афінської демократії.
58. Рада 500 у системі органів афінської демократії.
59. Герусія в системі державних органів Давньої Спарти.
60. Колегія ефорів у системі органів влади Давньої Спарти.
61. Види злочинів за правом Давніх Афін.
62. Стадії та види судового процесу за правом Давніх Афін.
63. Судоустрій у Давній Греції.
64. Магістрати в системі органів влади періоду республіки Давнього Риму.
65. Сенат в системі органів влади періоду республіки Давнього Риму.
66. Джерела права найдавнішого періоду Давнього Риму.
67. Джерела права класичного періоду Давнього Риму.
68. Джерела права посткласичного періоду Давнього Риму.
69. Форми власності за Законами XII таблиць.
70. Види договорів за Законами XII таблиць.
71. Види злочинів за Законами XII таблиць.
72. Види покарань за Законами XII таблиць.
73. Сутність манципації як способу придбання речей за римським правом.
74. Сутність стипуляції як способу придбання речей за римським правом.
75. Види конституцій як джерела права періоду імперії Давнього Риму.
76. Сутність тетрархії у Давньому Римі.
77. Структура Кодексу Юстиніана.

## **Змістовий модуль 2**

1. Основні етапи розвитку феодальних держав: загальні закономірності та особливості.
2. Етапи розвитку візантійської державності та еволюція її суспільного і державного ладу.
3. Суспільний та державний лад Франкської держави.
4. Реформи Карла Мартелла у Франкській державі.
5. Салічна правда як правова пам'ятка Франкської держави: загальна характеристика, регулювання речових прав.
6. Кримінальне право та судовий процес за Салічною правдою.
7. Державний лад Франції періоду сеньйоріальної монархії.
8. Реформи Людовіка IX у феодальній Франції: передумови здійснення, основні напрямки та їх зміст.
9. Державний лад Франції періоду станово-представницької монархії.
10. Великий Березневий ордонанс від 1357 року у феодальній Франції: передумови прийняття, основні положення.

11. Правовий статус Генеральних штатів як станово-представницького органу феодальної Франції.
12. Державний лад та основні зміни у суспільному ладі Франції періоду абсолютної монархії.
13. Суспільний та державний лад Німеччини в період відносної централізації.
14. Державний та суспільний лад Німеччини періоду феодальної роздробленості.
15. Основні положення імператорського акту «Золота булла» від 1356 року у феодальній Німеччині.
16. Станово-представницька монархія у Німеччині: рейхстаг, ландтаги.
17. «Кароліна» як джерело права феодальної Німеччини: загальна характеристика, система покарань.
18. Суспільний та державний лад ранньофеодальної Англії.
19. Еволюція суспільного та державного ладу Англії після Норманського завоювання 1066 року.
20. Реформи Генріха II у феодальній Англії.
21. Суспільний та державний лад Англії періоду станово-представницької монархії.
22. Державний лад Англії періоду абсолютної монархії.
23. Велика хартія вольностей 1215 року у феодальній Англії: загальна характеристика, правовий статус груп населення.
24. Особливості становлення і розвитку Арабського халіфату.
25. Характеристика централізованого теократичного режиму правління в Арабському халіфаті.
26. Право Арабського халіфату: основні форми права, регулювання шлюбно- сімейних відносин.
27. Поняття феодалізму.
28. Сутність відносин сюзеренітету-васалітету.
29. Характерні особливості середньовічного права.
30. Види середньовічного права.
31. Етапи розвитку франкської держави.
32. Поняття комендації та прекарію у Франкській державі.
33. Форми земельної власності та володіння у Франкській державі.
34. Поняття аллоду за Салічною правдою.
35. Процедура аффатомії за Салічною правдою.
36. Види речових прав за Салічною правдою.
37. Форма шлюбу за Салічною правдою.
38. Види злочинів і покарань за Салічною правдою.
39. Види спадкування за Салічною правдою.
40. Адміністративно-територіальний поділ Франції періоду сеньйоральної монархії.
41. Сутність кутюмів як джерела права феодальної Франції.
42. Види королівського законодавства феодальної Франції.
43. Предмет канонічного права феодальної Франції.
44. Предмет міського права феодальної Франції.
45. Джерела права феодальної Німеччини.
46. Структура Саксонського зерцала.
47. Предмет ленного права у феодальній Німеччині.
48. Предмет земського права у феодальній Німеччині.
49. Види злочинів і покарань за «Кароліною» у феодальній Німеччині.
50. Особливості системи Магдебурзького права.
51. Особливості системи Любекського права.
52. Види злочинів та система покарань за «Кароліною» у феодальній Німеччині.
53. Система джерел права феодальної Англії.
54. Сутність загального права у феодальній Англії.

55. Сутність права справедливості у феодальній Англії.
56. Сутність статутного права у феодальній Англії.
57. Класифікація злочинів за кримінальним правом феодальної Англії.
58. Основні джерела мусульманського права.
59. Форми шлюбу за мусульманським правом.
60. Особливості судочинства за мусульманським правом.
61. Види речових прав за мусульманським правом.
62. Види злочинів і покарань за мусульманським правом.
63. Мусульманські правові школи.

### **Змістовий модуль 3**

1. Змістовий та хронологічний аспекти періоду XVII – XIX століть.
2. Закономірності виникнення та основні характеристики права.
3. Передумови, основні етапи англійської революції XVII століття та еволюція державності Англії.
4. Законодавство англійської революції XVII століття: основні положення Петиції про права від 1626 р., Трьохрічного акту від 1641 р., Великої ремонстрації від 1641., Знаряддя управління від 1653 р.
5. Еволюція виборчого права в Англії у XIX столітті: основні положення Актів про народне представництво від 1832, 1867, 1884-1885 рр.
6. Правові механізми виникнення північноамериканських колоній Англії XVII - XVIIIст. та основні ланки управління ними.
7. Декларація незалежності США від 1776 року: основні положення.
8. Статті конфедерації США від 1781 р.: основні положення.
9. Конституція США 1787 року: загальна характеристика, система «стримувань і противаг».
10. Біль про права в США (1789-1791рр.): основні положення.
11. Передумови виникнення, основні етапи французької революції 18 століття та еволюція державності Франції.
12. Державний лад Франції за Конституцією Другої республіки ( 1848р.).
13. Державний лад Франції за Конституцією Третьої республіки (1875р.).
14. Цивільний кодекс Наполеона 1804 року: структура, положення, що регулюють правовий статус особи та шлюбно-сімейні відносини.
15. Кримінально-процесуальний кодекс 1808 р. та Кримінальний кодекс 1810 р. у Франції: загальна характеристика, класифікація різновидів неправомірної поведінки та видів покарань.
16. Державний лад Пруссії за Хартією Пруссії від 1850 року.
17. Державний лад Північнонімецького союзу за Конституцією 1867 року.
18. Державний лад Німецької імперії за Конституцією 1871 року.
19. Цивільне уложення Німеччини від 1896 року: загальна характеристика регулювання інститутів фізичної та юридичної особи, права власності.
20. Торговий кодекс Німеччини від 1897 року: основні положення.
21. Вища влада в Англії за Постановою парламенту від 4 січня 1649 року.
22. Верховна законодавча влада в Англії за конституційним актом «Знаряддя управління» від 13 грудня 1653 року.
23. Структура та порядок формування парламенту Англії у XVIII - XIX століттях.
24. Поняття делегованого законодавства в Англії у XVII – XIX ст..
25. Класифікація речей за цивільним правом Англії у XVII – XIX ст.
26. Поняття довірчої власності за цивільним правом Англії XVII – XIX ст.
27. Особливості права власності на землю в Англії у XVII – XIX ст..
28. Механізм спадкування за заповітом за цивільним правом Англії XVII – XIX ст.
29. Поняття «пробації» в англійському кримінальному праві XVII – XIX ст.

30. Правовий статус губернатора в північноамериканських колоніях Англії відповідно до Хартій на освоєння і управління північноамериканським узбережжям.
31. Повноваження Загального конгресу штатів відповідно до Конституційного акту «Статті конфедерації і вічного союзу» від 1 березня 1781 року.
32. Форма держави США за Конституцією 1787 року.
33. Законодавча влада в США за Конституцією від 17 вересня 1787 року.
34. Порядок обрання Президента США за Конституцією 1787 року.
35. Рік прийняття та кількість поправок до Конституції США в Біллі про права.
36. Основні ланки федеральної судової системи США відповідно до Закону про судоустрій від 24 вересня 1789 року.
37. Сутність 13-ої (1865р.) та 14-ої (1868р.) Поправок до Конституції США.
38. Управління у південних штатах США за законом «Про реконструкцію Півдня» (березень, 1867р.)
39. Сутність сформульованої Верховним Судом США «доктрини повноважень, що розуміються» (1819р.)
40. Форма правління та вищі органи влади Франції за Конституцією від 3 вересня 1791 року.
41. Порядок формування вищих органів влади французької республіки (Законодавчий корпус та Виконавча рада) за Конституцією від 24 червня 1793 року.
42. Органи влади Революційного уряду якобінської диктатури.
43. Структура вищих органів влади консульської республіки у Франції за Конституцією від 13 грудня 1799 року.
44. Форма правління та структура вищих органів влади Франції за конституційною Хартією 1814 року.
45. Принципи Другої республіки у Франції за Конституцією 1848 року.
46. Сутність принципу юридичної рівності за Цивільним кодексом Наполеона 1804 року.
47. Поняття права власності за Цивільним кодексом Наполеона.
48. Принципи договірних відносин за Цивільним кодексом Наполеона.
49. Структура Торгового кодексу Франції 1807 року.
50. Класифікація правопорушень за Кримінальним кодексом Франції 1810 року.
51. Форма державного устрою Німецького союзу, утвореного Віденським конгресом 1815 року.
52. Сутність трикласного виборчого закону Прусії 1849 року.
53. Основні повноваження короля Прусії за Конституцією 1850 року.
54. Структура законодавчої влади Північнонімецького союзу за Конституцією 1867 року.
55. Порядок формування верхньої палати Німецької імперії (Союзної ради) за Конституцією 1871 року.
56. Структура Німецького цивільного уложення 1896 року.
57. Види юридичних осіб за Німецьким цивільним уложенням 1896 року.
58. Підстави для розлучення за Німецьким цивільним уложенням 1896 року.
59. Сутність системи «парантелл» при спадкуванні за законом відповідно до Німецького цивільного уложення 1896 року.
60. Соціальний пакет Отто фон Бісмарка.

#### **Змістовий модуль 4**

1. План лорда Беверіджа 1942 року і формування сучасної моделі соціальної держави у Великобританії.
2. Державний лад Третьої республіки у Франції у XX – XXI ст.
3. Державний лад Четвертої республіки у Франції за Конституцією 1946 року.
4. Законодавство Європейського Союзу: джерела законодавства та їх сутність, законодавчий процес.
5. Законодавство «нового курсу» Президента США Франкліна Д. Рузвельта та його зміст.

6. Джерела кримінального права та система злочинів і покарань у сучасному кримінальному законодавстві Сполученого Королівства.
7. Основні тенденції у розвитку державного ладу Сполученого Королівства: Кабінет міністрів, парламент, корона.
8. Джерела цивільного права та основні правові інститути цивільного законодавства США у XX –XXI ст.
9. Державний лад Німеччини за Веймарською Конституцією 1919 року.
10. Державний лад Японії за Конституцією 1947 року.
11. Державний лад ФРН за Основним Законом 1949 року.
12. Розвиток кримінального права Франції у XX –XXI ст. Кримінальний кодекс 1992 року.
13. Демократизація виборчого права Великобританії у XX ст.. Акти про народне представництво від 1918, 1928, 1948, 1969 рр.
14. Джерела та система злочинів і покарань кримінального права ФРН.
15. Конституційний розвиток США у XX –XXI ст. Основні зміни у діяльності Конгресу, Президента, виборчому праві.
16. Розвиток цивільного законодавства Франції у XX –XXI ст. Основні зміни у Цивільному кодексі 1804 року.
17. Державний лад П'ятої республіки у Франції за Конституцією 1958 року.
18. Джерела цивільного права та розвиток основних цивільно-правових інститутів Сполученого Королівства у XX –XXI ст.
19. Державний лад Російської Федерації за Конституцією 1993 року.
20. Джерела та система злочинів і покарань сучасного кримінального права США.
21. Державний лад Радянської Росії за Конституцією 1918 року.
22. Джерела радянського права та його сутність.
23. Основні принципи та тенденції у розвитку сучасного права та їх зміст.
24. Основні моделі сучасної «соціальної держави» та їх сутність.
25. Конституційний статус Президента Німеччини за Веймарською Конституцією 1919 року
26. Структура законодавчої влади П'ятої республіки у Франції.
27. Види вторинного законодавства Європейського Союзу.
28. Рік прийняття та сутність антитрестового закону Шермана у США.
29. Законодавча влада Німеччини за Основним Законом ФРН 1949 року.
30. Конституційний статус Національних зборів Четвертої республіки у Франції.
31. Види первинного законодавства Європейського Союзу.
32. Сутність Акту про народне представництво від 1918 року у Сполученому Королівстві.
33. Основні ланки судустрою США у XX –XXI ст.
34. Статус Кабінету Міністрів у системі гілок влади Сполученого Королівства.
35. Класифікація злочинів за сучасним кримінальним законодавством ФРН.
36. Статус Конституційного Суду Російської Федерації за Конституцією 1993 року.
37. Сутність Акту про народне представництво від 1928 року у Сполученому Королівстві.
38. Рік прийняття та сутність антитрестового Закону Клейтона у США.
39. Структура Кримінального кодексу Франції 1992 року.
40. Інститут конституційного контролю у ФРН та його юрисдикція.
41. Сутність Закону про парламент від 1911 року у Сполученому Королівстві.
42. Види покарань за кримінальним законодавством ФРН.
43. Конституційний статус Президента Франції за Конституцією Четвертої республіки 1946 року.
44. Конституційний статус Президента Франції за Конституцією П'ятої Республіки 1958 р.
45. Особливості спадкування за цивільним законодавством Сполученого Королівства XX – XXI ст.
46. Порядок формування рейхстагу за Веймарською Конституцією 1919 року.
47. Сутність Акту про народне представництво від 1948 року у Сполученому Королівстві.
48. Конституційний статус Президента за Основним Законом ФРН 1949 року.

49. Основні ланки судоустрою Російської Федерації за Конституцією 1993 року.
50. Статус Конституційної ради П'ятої республіки у Франції.
51. Види злочинів за кримінальним законодавством США.
52. Джерела трудового та соціального законодавства Франції.
53. Поняття права власності за цивільним законодавством ФРН.
54. Сутність та форми делегованого законодавства у Сполученому Королівстві.
55. Конституційний статус уряду Німеччини за Веймарською Конституцією 1919 року.
56. Виконавча влада П'ятої республіки у Франції за Конституцією 1958 року.
57. Основні та додаткові види покарань за кримінальним правом США у XX –XXI ст.
58. Сутність Акту про народне представництво від 1969 року у Сполученому Королівстві.
59. Корона у системі гілок влади сучасного Сполученого Королівства.
60. Конституційний статус федерального уряду за Основним Законом ФРН 1949 року.
61. Інститут спадкування у сучасному цивільному праві Франції.
62. Джерела сімейного права США у XX –XXI ст..
63. Класифікація злочинів за сучасним кримінальним правом США.
64. Сутність регламенту як джерела вторинного законодавства Європейського Союзу.
65. Статус Федерального Президента за Основним Законом ФРН 1949 року.
66. Структура сучасного цивільного законодавства Великобританії.
67. Види та особливості спадкування за цивільним законодавством США у XX –XXI ст.
68. Види покарань за кримінальним кодексом Франції 1994 року.
69. Система покарань за сучасним кримінальним законодавством ФРН.
70. Поняття «тресту» як форми власності у сучасному цивільному праві США.
71. Особливості зобов'язального права за сучасним цивільним законодавством ФРН.
72. Основні зміни у кримінальному праві сучасного Сполученого Королівства.

## **9. ПРИМІРНИЙ ПЕРЕЛІК ТЕМАТИК ЕСЕ**

1. Зробіть аналіз основних положень Акту про права людини від 1998 року у Великобританії і вкажіть, який загальноєвропейський правовий акт було покладено в його основу та який вплив прийняття цього Акту мало на практику судового контролю в питаннях забезпечення прав англійських підданих.
2. Зробіть аналіз джерел цивільного права США Новітнього часу та вкажіть основні тенденції їх розвитку і вплив на еволюції цивільних правовідносин в рамках федерального устрою США.
3. Розкрийте сутність принципу соціальної держави, як одного з базових принципів Основного Закону (Конституції) ФРН 1949 року.
4. Зробіть аналіз кримінального законодавства Франції Новітнього часу та вкажіть основні тенденції його розвитку і вплив на практику діяльності правоохоронної та судової систем П'ятої французької Республіки.
5. Розкрийте механізми інституційного забезпечення законодавства та сутнісні особливості законодавчого процесу в Європейському Союзі.
6. Опишіть основні напрямки надзвичайного державного регулювання в США періоду Великої депресії, посиляючись на законодавство «нового курсу» президента Франкліна Д.Рузвельта.
7. Посилаючись на статті Конституції Франції 1958 року, проведіть аналіз співвідношення між гілками влади П'ятої республіки та вкажіть, у чому була відмінність цього співвідношення у порівнянні з Четвертою республікою.
8. Посилаючись на статті Основного Закону (Конституції) ФРН 1949 року, дайте характеристику конституційному ладу ФРН та обґрунтуйте, чим відрізнялась ця Конституція від попередніх німецьких конституцій в частині організації вищих органів влади.

9. Розкрийте основні напрямки демократизації конституційної монархії у Великобританії у Новітній час, посилаючись на основні акти парламенту, прийняті у цей період.
10. Розкрийте основні елементи федерального судоустрою США Новітнього часу та вкажіть, які сутнісні зміни відбулись у ньому у вказаний період.
11. Зробіть порівняльно-правовий аналіз Цивільного Кодексу Наполеона та сучасного Цивільного кодексу Франції та вкажіть, яка з книг Кодексу зазнала найбільших змін і в чому сутність цих змін.
12. Розкрийте основні складові політичної доктрини німецького націонал-соціалізму та вкажіть, що обумовило встановлення в Німеччині нацистської диктатури в 30-тих роках XX століття.

## **10. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА**

### **ОСНОВНА ЛІТЕРАТУРА:**

1. Історія держави і права зарубіжних країн підручник / за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. О. М. Бандурки. 2-ге вид., допов. та змін. Харків: ХНУВС, 2021. 596 с.
2. Історія держави і права зарубіжних країн: підручник / за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. О. М. Бандурки. Харків: Майдан, 2020. 618 с.
3. Марченко О. В. Історія держави і права зарубіжних країн: підручник у 2-х т. Т.1. / О. В. Марченко. Дніпро: ДДУВС, 2024. 312 с.
4. Дручек О.В., Волуйко О.М., Вовк В.М., Посмітна В.В., Коба М.М. Історія держави і права зарубіжних країн. Київ 2024. 186 с.
5. Макарчук В.С. Загальна історія держави і права зарубіжних країн : підручник. Нац. ун-т «Львів. політехніка», Ін-т права, психології та інновац. освіти. Харків: Право, 2025. 406 с.
6. Історія держави та права: навчальний посібник / за заг. ред. Д.С.Забазалюка та В.Я. Марковського; Львівський державний університет внутрішніх справ. Львів: СПОЛОМ, 2021. 438 с.
7. Історія держави і права зарубіжних країн. Довідник /за ред.: Ю. В. Цветкова. Київ: Інтерсервіс, 2022. 30 с.
8. Тетерчук І. Історія держави і права зарубіжних країн: Навч. Посібник. Київ: Вид-во учбової л-ри, 2021. 172 с.
9. Трофанчук Г.І. Історія держави і права зарубіжних країн: Навч. Посібник. Київ: Юрінком Інтер, 2021. 448 с.
10. Шигаль Д.А. Історія держави і права зарубіжних країн : посіб. для підгот. До іспиту. Харків: Право, 2023. 198 с.
11. Куракін О. М., Туренко О.С., Іванов І.В. Історія держави і права зарубіжних країн : підручник. Кропивницький: ДП «ІНФОТЕХ», 2022. 546 с.
12. Історія держави і права зарубіжних країн. Курс лекцій. В.М. Щербатюк (кер. авт. кол.), Ю.В. Сокур (відп. секр.), Є.С. Дурнов, О.А. Житков, Ю.В. Кривицький та ін.; за ред. В.М. Щербатюка; навчальне видання. Київ: Видавництво «Фенікс», 2021. 536 с.

### **Інформаційні ресурси в мережі Інтернет**

1. <http://www.nbuv.gov.ua> - Національної бібліотеки України ім. В.І.Вернадського.
2. <http://www.catalogue.nplu.org> - Національна парламентська бібліотека України.

**Результати перегляду  
робочої програми навчальної дисципліни**

Робоча програма перезатверджена на 20\_\_\_ / 20\_\_\_ н.р. без змін; зі змінами (Додаток \_\_\_).  
(потрібне підкреслити)

протокол № \_\_\_ від «\_\_\_» \_\_\_\_\_ 20\_\_\_ р. Завідувач кафедри \_\_\_\_\_  
(підпис) (Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20\_\_\_ / 20\_\_\_ н.р. без змін; зі змінами (Додаток \_\_\_).  
(потрібне підкреслити)

протокол № \_\_\_ від «\_\_\_» \_\_\_\_\_ 20\_\_\_ р. Завідувач кафедри \_\_\_\_\_  
(підпис) (Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20\_\_\_ / 20\_\_\_ н.р. без змін; зі змінами (Додаток \_\_\_).  
(потрібне підкреслити)

протокол № \_\_\_ від «\_\_\_» \_\_\_\_\_ 20\_\_\_ р. Завідувач кафедри \_\_\_\_\_  
(підпис) (Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20\_\_\_ / 20\_\_\_ н.р. без змін; зі змінами (Додаток \_\_\_).  
(потрібне підкреслити)

протокол № \_\_\_ від «\_\_\_» \_\_\_\_\_ 20\_\_\_ р. Завідувач кафедри \_\_\_\_\_  
(підпис) (Прізвище ініціали)